

รายงานการวิจัย
เรื่อง การศึกษาเพื่อเตรียมการส่งเสริมจักสานด้วยโยทาล
ที่ ต.จันทิงพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา

อุดม หนูทอง

ด้วยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2526

คำนำ

ผู้วิจัยเห็นว่า ภาคใต้ตลอดแนวชายฝั่งทะเลตะวันออกมีศาลโถงตั้งอยู่ทั่วไป บางตอนมีหนาแน่นมาก เช่น ช่วงตั้งแต่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จนถึง อำเภอเมืองสงขลาบริเวณปลายแหลมสทิงพระ ศาลเหล่านี้มีพัฒนาการมายาวนาน คงจะ เห็นได้จากอายุที่มีหลายรุ่นลคหัดันกัน เท่าที่ผ่านมาศาลเป็นที่ที่อำนวยความสะดวกมากพอสมควร แต่บางส่วนของศาลที่น่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สูงค่าและมีราคา แต่ก็ได้นำมาใช้ประโยชน์น้อยมาก ที่เห็นชัดก็คือ เสน่ใยจากกาบ ซึ่งมีความเห็นยาว ทนทานและมีสีค่า น้ำตาล ชาวอยู่โดยธรรมชาติ หากนำมาจักสานก็น่าจะมีลักษณะทำนอง เดียวกันกับย่านลิเภา พอดีกับสถาบันทักษิณคดีศึกษามีโครงการทดลองสอนหัตถกรรมโบายศาล ขึ้นที่บ้านจะตึงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะ ศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการส่งเสริมหัตถกรรมโบายศาลในตำบลที่กล่าวนี้

รายงานการวิจัยนี้คง เป็นข้อมูลที่ผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน จะได้นำไปปรับใช้เพื่อให้งานบรรลุผลสูงสุด

นายอุคม หนูทอง

สารบัญ

บท	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
วิธีการศึกษา	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 องค์ประกอบและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจักสานไผ่ตาล ที่ตำบลจระเข้มะพร้าว	5
ภูมิหลังของชุมชนที่อาจเกิดอุปสรรคต่อการส่งเสริมการจักสานไผ่ตาล ..	5
วัตถุประสงค์	6
ผู้ประกอบการ	9
การดำเนินการในการทดลองส่งเสริม	15
3 การเตรียมเส้นใยและวิธีจักสานไผ่ตาล	17
การคัดเลือกตาลและตัดกายเพื่อเอาเส้นใย	17
การทูนกายเอาเส้นใย	18
การเตรียมเส้นใย	18
การจักสานและรูปแบบงานหัตถกรรม	19
ผลผลิตจากโครงการทดลอง	20

บทที่	หน้า
4 ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการ	21
ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน	21
ปัญหาและความต้องการของผู้สอน	22
ปัญหาและความต้องการของผู้ประสานงาน	22
5 สรุปและอภิปรายผล	23
บรรณานุกรม	27
บทคัดย่อ	28
ภาคผนวก	29

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงประชากรและครัวเรือนของตำบลจะหิ้งพระ ปี 2525	7
2 แสดงสภาพการไร้ที่ดินและแหล่งน้ำของตำบลจะหิ้งพระ ปี 2525	8
3 แสดงสภาพการเพาะปลูกของตำบลจะหิ้งพระ ปี 2525	9
4 แสดงสภาพการเลี้ยงสัตว์ของตำบลจะหิ้งพระ ปี 2525	10
5 แสดงจำนวนคนตาบอดในครอบครัวและจำนวนคนตาบอด ที่ไร้ทำประโยชน์ของตำบลจะหิ้งพระ	12

1. ภูมิหลัง

ชาวนานาชาติโดยทั่วไปมีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ฤดูกาลทำอาชีพหลักมิได้เต็มเวลาทั้งปี ผู้คนบางส่วนจึงว่างงาน บางส่วนอพยพไปหางานทำทางอื่น โดยเฉพาะในเมืองเป็นการชั่วคราว บางส่วนหางานเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ที่บ้าน ทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าฤดูเพาะปลูกปีใหม่จะเวียนมาถึง แต่บางชุมชนสามารถสร้างอาชีพรองที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวได้ ในบรรดาอาชีพรองหลาย ๆ อย่าง การทำงานหัตถกรรมจักสานนับเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ตามสมควร และในบางชุมชน งานจักสานได้เปลี่ยนฐานะจากการเป็นอาชีพรองมาเป็นอาชีพหลัก เช่น การจักสานยานลิเภาที่บ้านหนอง ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

การทำงานหัตถกรรมจักสาน เป็นศิลปะพื้นบ้านที่คนในสังคมนับถือกัน เพราะในอดีตพ่อบ้านแม่เรือนเกือบทุกครัวเรือนจะทำงานนี้เป็นแทบทุกคน เช่น ผู้ชายสานฝา จักสานของใส่ปลา สานกระดัง ทำเครื่องมือตกปลา ผู้หญิงสานเสื่อ สานกระสอบ เป็นต้น เพียงแต่นาน ๆ จะทำสักครั้งหนึ่งและทำไปเฉพาะในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ สำหรับปัจจุบันอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้าง คือคนรุ่นหลังไม่ค่อยได้เรียนรู้สืบทอด เพราะมีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เลือกซื้อ ซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่ามาก แต่บางชุมชนที่ได้รับการชี้แนะ ผู้คนจะให้ความสำคัญกับงานจักสาน มีการประกอบการกันอย่างจริงจังจนเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านเลยทีเดียว

ถ้าสังเกตการทำงานจักสานของแต่ละชุมชน วัสดุพื้นบ้านจะเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง คือชุมชนใดมีวัสดุใดมาก การจักสานก็จะเด่นในการใช้วัสดุนั้น เช่น บ้านทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีกระจุกชั้นอุดมสมบูรณ์ในบริเวณทะเลสาบ ชาวบ้านก็ชำนาญและมีผลงานเด่นด้านหัตถกรรมกระจุก ที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีไม้ไผ่มาก ชาวบ้านก็ชำนาญในการจักสานไม้ไผ่ มีลายจักสานไม้ไผ่ที่สวยงามมาก เป็นต้น แต่การทำอุตสาหกรรมจักสานที่ทำกันเป็นชุมชนหัตถกรรม ไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุที่มีในชุมชนเท่านั้น ถ้าทำกันจริงจังทั้งชุมชน วัสดุอาจหาซื้อจากแหล่งอื่นก็ได้ เช่น

การจัดสถานานลิแพที่บ้านหมน การทำพัตโคกยาง ที่อำเภอเวียงชัย จังหวัดนครศรี-
ธรรมราช เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการทำงานหัตถกรรมจักสานโดยใช้วัสดุในชุมชน
ก็ย่อมเป็นการสะดวกและประหยัด และน่าจะส่งเสริมกันอย่างจริงจัง

จากข้อสังเกตกว้าง ๆ ดังกล่าวมา ถ้ามองในชุมชนบ้านจะหึ่งพระ อำเภอ
สทิงพระ จังหวัดสงขลา จะพบว่าในตำบลนี้ชาวบ้านจะทำนาเป็นอาชีพหลัก ทำน้ำตาล
โตนดเป็นอาชีพรอง กล่าวเฉพาะตาลโตนดพบว่าขึ้นหนาแน่นมาก (ตาลมีในภาคใต้หนา
แน่นทางฝั่งทะเลตะวันออก เรื่อยลงมาตั้งแต่จังหวัดเพชรบุรีจนถึงจังหวัดปัตตานี แต่หนา
แน่นมากในช่วงอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จนถึงทางตอนใต้ของอำเภอ
สทิงพระ) นอกจากใช้โตนดทำน้ำตาลแล้ว ยังใช้ประโยชน์อื่นสารพัด เป็นต้นว่า

- ลำต้น ใช้ในการก่อสร้าง เช่น ทำรอดและฟาก ทำเฟอร์นิเจอร์ ทำ
- รางอาหารสัตว์ ใช้เป็นเชื้อเพลิง ฯลฯ
- ทาง ใช้ทำรั้วบ้าน ทำคอกสัตว์ ทำเชื้อเพลิง
- ใบ ใช้มุงหลังคา กันเป็นฝาในสิ่งก่อสร้างชั่วคราว เย็บเป็นกระแฉกกันฝน
- ทำแว่นน้ำตาลแว่น ทำหมวก ทำลิ้นแฉและทำเชื้อเพลิง
- เมล็ด ใช้ส่วนที่เป็นจาวบริโภค เมล็ดแก่ใช้เผาเป็นถ่าน
- ผล ใช้เปลือกหุ้มผลอ่อนปรุงเป็นอาหารจำพวกยำ แกงเลียง แกงกะทิ
- คั้นเอาน้ำของผลแก่ปรุงแต่งกลิ่นขนม ผลแก่ใช้เป็นอาหารสัตว์ เปลือก
- หุ้มผลใช้ตากแห้งทำเชื้อเพลิง
- ราก ใช้เป็นสมุนไพรแก้ตานขโมย
- เส้นใย (จากกาบ) ใช้พันทำเชือกมัดสัตว์ ทำไม้กวาด ทำ "จุก
- กักปลา" และมีบางที่ใช้จักสาน เช่น ทำเป็นลวดหมวก
- กลองใส่ยาเส้น เป็นต้น²

¹ สำนักงานเกษตรอำเภอสทิงพระ แบบสำรวจข้อมูลประจำตำบลจะหึ่งพระ
ปี 2525 หน้า 4.

² สมศักดิ์ โชคบุญกุล การศึกษาการใช้ประโยชน์จากต้นตาลของอำเภอ
สทิงพระ จังหวัดสงขลา หน้า 50-51 และ กัญ เทพบุษย์ ระบบการปรับปรุงที่ดินเพื่อ
การเกษตรและวิวัฒนาการในช่วงเวลาที่เพิ่งล่วงมาของสทิงพระ หน้าภาคผนวก

มองจากประโยชน์ดังกล่าวจะเห็นว่า ไยศาลไร่จ๊กसानได้ และคุณภาพโดยทั่วไป แลวกดคล้ายกับข่านลิเพา (*Lygodium flexuosum*) มาก อันนี้ เมื่อดูจาก ความหนาแน่นของศาลโตนค คาดว่าน่าจะให้เส้นใยได้ไม่ธรรมดา จึงน่าจะได้ศึกษาเพื่อ ดูความเป็นไปได้ในการส่ง เสริมให้ชาวบ้านทดลองจักสานโดยใช้ไยศาลไร่ที่ขายจะทั้งพระนี้ และหากพบในชุมชนนี้จักสานไยศาลมากขึ้นจนเป็นเอกลักษณ์ได้ ก็จะทำให้อุตสาหกรรมใน กร้วเรือน คงสามารถทำรายได้ให้แก่ครอบครัวทางนี้ และอาจดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เฝ้าดูชุมชน เพราะมีทางหลวงแผ่นดินสายนครศรีธรรมราช-สงขลาตัดผ่าน นอกจากนี้ อาจจะช่วยย่นตัดกรรมจักสานไยศาลไปสู่ชุมชนอื่นที่มีศาลโตนคหนาแน่นได้ในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความเป็นไปได้ในการส่ง เสริมอุตสาหกรรมไยศาลที่ ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
- 2.2 เพื่อศึกษาวិธีการจักสานด้วยไยศาล ซึ่งสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ทดลองส่ง เสริมที่ ต.จะทิ้งพระ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
- 2.3 เพื่อศึกษามี ้หาและความต้องการในการดำเนินโครงการทดลองส่ง เสริมจักสาน ไยศาลที่ จ.จะทิ้งพระ

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษารั้งนี้ จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ 3 ประการที่กล่าวแล้วเท่านั้น โดยจะศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ ต.จะทิ้งพระ

4. วิธีการศึกษา

จะรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาจากเอกสารข้อมูลสถิติของ ทางราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการส่ง เสริม อุตสาหกรรมไยศาลที่ ต.จะทิ้งพระ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกต เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ในข้อ 2 และ 3 และเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเป็ข้ญลที่ช่วยในการตัดสินใจเพื่อจัดทำโครงการส่งเสริมกิจกรรมโยธาที่มีความเป็นไปไดสูง เพราะได้ชี้ให้เห็นจุดเด่นจุดด้อย ปัญหาและความต้องการของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ตลอดจนกรรมวิธีจักสานที่ภาคควาคีควา

องค์ประกอบและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดสวนโยธา
ที่ ก. จะตั้งพระ อ. สหิงพระ จ. สงขลา

การพิจารณาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดสวนโยธาที่ ก. จะตั้งพระ
ผู้วิจัยมองที่องค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เพื่อพิจารณาความพร้อมและศักยภาพว่า จะสามารถ
ดำเนินการได้ประสิทธิผลแค่ไหน องค์ประกอบที่จะพิจารณามีดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของชุมชนที่อาจเกิดผลกระทบส่งเสริมการจัดสวน

ตำบลจะตั้งพระ เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา มีอาณา
เขตทิศเหนือจดตำบลกระดังงา ทิศใต้จดตำบลมอตัน ทิศตะวันออกจดอำเภอไทย และทิศ
ตะวันตกจดตำบลคูคุด สภาพพื้นที่เป็นที่ราบแกมเขา ขนาบไว้ด้วยทะเลสาบสงขลาทางด้าน
ตะวันตกและอำเภอไทยทางด้านตะวันออก ส่วนกว้างที่สุดของตำบลกว้างไม่เกิน 3 กิโลเมตร
แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน จากสถิติสำมะโนประชากรและสำมะโนเกษตรของตำบล
จะตั้งพระ ปี 2525 มีประชากรทั้งสิ้น 4,551 คน เป็นประชากรวัยแรงงาน (15-65 ปี)
1,828 คน ในจำนวนนี้เป็นชาย 920 คน หญิง 908 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 686 ครัวเรือน
โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกรรมถึง 566 ครัวเรือน (ดู ตารางที่ 1) มีพื้นที่ถาวร 5,427³/₄ ไร่
เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ โดยเป็นที่ทำนา 3,772 ไร่ ทำไร่ 311 ไร่
ทำสวนผลไม้ 153³/₄ ไร่ และทำการเกษตรอื่น ๆ 204 ไร่ การทำเกษตรกรรมทั้งหมดใช้
น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติทั้งสิ้น (ดู ตาราง 2) ดังนั้นในวงหนาน้ำคือประมาณเดือน
เมษายนถึงกันยายน ชาวบ้านจึงมีน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูก อาจปลูกพืชบางชนิด
ได้บ้าง เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง ยางพารา ฯลฯ แต่ใช้เนื้อที่เพียงเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อ
เปรียบเทียบกับเนื้อที่ทำนา (ดู ตาราง 3) ส่วนอาชีพอื่น ๆ มีการเลี้ยงสัตว์บาง (ดู ตาราง
4) การขายในเขตชุมชนใกล้เคียงจะตั้งพระบ้าง แต่มีเปอร์เซ็นต์คนมาก และมักจะทำการค้า
แต่ส่วนใหญ่ก็ยังทำนากวนกันไปด้วย และโดยเฉลี่ยแล้ว เพราะพึ่งน้ำธรรมชาติ สภาพดิน
ปนทรายบาง เป็นดินเหนียวบาง ทั้งสองอย่างจะขาดแร่ธาตุ ประชาชนจึงยากจนเป็น
ส่วนใหญ่และถูกจัดอยู่ในเขตพื้นที่เกษตรยากจน

อย่างไรก็ตามการจะตั้งพระสนมใหญ่ยังมีภาระที่ต้องทำรายได้รองลงมาจากการทำนา
นี่คือการทำนาศาลโตนก ซึ่งได้ทำสืบต่อกันมาแต่เดิมแล้วแต่มีวิธีการจัดการในการขี้นแปลงมาก
อีกเท่ากับอย่างไรก็ยังคงวิธีการนั้นเกือบทั้งหมด

คำมดจะตั้งพระสนมเป็นกำนลที่เจริญที่สุดของอำเภอตั้งพระ สนมกลางของกำนล
เป็นสุวณิบาล เป็นที่ท่งทว่ากำนลและสถานที่ราชการต่าง ๆ มีถนนหลวงสายนครศรี-
ธรรมราช-สงขลาตัดผ่านกลางชุมชน มีถนนรอบภายในกำนลประมาณ 12 สาย (ดูแผนที่ตำบล
จะตั้งพระ) มีประชากรอยู่ค่อนขวางหนาแน่นกว่าเขตอื่น

ตาราง 1 แสดงประชากรและครัวเรือนของตำบลละหานพระ ปี 2525

ประชากร	หมู่ที่	1	2	3	4	5	6	7	รวม
ประชากรทั้งหมด		517	498	735	632	794	508	867	4,551
ครัวเรือนประชากรทั้งหมด		92	83	107	89	113	78	124	686
ครัวเรือนเกษตร		87	80	84	49	94	67	103	566
ประชากรวัยแรงงาน (15-65 ปี)		251	272	294	166	323	209	283	1,828
ชาย		132	144	132	103	178	97	134	920
หญิง		149	128	162	63	145	112	149	908
รวม		281	272	294	166	323	209	283	1,828

ตาราง 2 แสดงสภาพการในที่ดินและแหล่งน้ำของตำบลจะหึงพระ ปี 2525

ลักษณะที่ดินและแหล่งน้ำ	จำนวนเนื้อที่				รวม ไร่/ไร่เศษ
	ไร่	เอเคอร์	ไร่เศษ	เอเคอร์	
1. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	5,427 $\frac{3}{4}$ 4,736 $\frac{3}{4}$ 3,772 811 153 $\frac{3}{4}$	100 87.27 69.49 14.94 2.83	566 577 554 483 356	100 96.64 97.88 85.34 62.90	9.15 8.66 6.81 1.68 0.43
2. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	204 487 4,736 $\frac{3}{4}$	3.76 8.97 100	93 162 566	16.43 28.62 100	2.19 3.01 8.66
3. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	4,736 $\frac{3}{4}$	100	566	100	8.66
4. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	-	-	-	-	-
5. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	-	-	-	-	-
6. ที่ดิน - ที่ดิน - นา - ไร่ - สวน (ไม่ผล และไม่ยืนต้น)	-	-	-	-	-

ตาราง 3 แสดงสภาพการเพาะปลูกของข้าวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2525

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูกทั้งหมด	%พื้นที่การเกษตร	การปลูกในฤดูฝน		การปลูกในฤดูแล้ง		พื้นที่ปลูกในฤดูหลังเก็บเกี่ยว
			จำนวนครัวเรือน	%ของครัวเรือนเกษตรกร	จำนวนครัวเรือน	%ของครัวเรือนเกษตรกร	
ข้าว	3,781	79.32	554	99.11	1,044.20	276.17	-
ข้าวเหนียว	48	1.01	14	2.47	2.88	60	48
ข้าวเจ้า	173	0.38	173	31.63	2.94	165.72	-
มันสำปะหลัง	65	1.37	104	18.37	75.19	1156.71	-
ยางพารา	395	8.34	300	53.00	804.56	2036.85	-
เงาะ	57	1.20	21	3.71	2.93	51.33	-
ผลไม้	153						
-เงาะ	69	2.46	271	47.88	52.35	756	-
-เงาะ	84	1.78	356	62.90	22.48	266	-

ตาราง 4 แสดงสภาพการเลี้ยงสัตว์ของตำบลจะหังพระ ปี 2525
 จำนวนคว่ำเรือนเกษตรทั้งหมด 566 คว่ำเรือน
 เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 566 เกษตรกร

สัตว์	จำนวนสัตว์ (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ครัวเรือนเกษตรกร (%)	เฉลี่ยครัวเรือนละ (ตัว)	จำนวนสัตว์ต่อครัวเรือน เกษตรกร	ลักษณะการเลี้ยงโดยทั่วไป
วัว	887	272	48.06	3.26	1.55	เลี้ยงไว้ใช้งานและจำหน่าย
หมู	914	277	48.93	3.30	1.61	เลี้ยงสุกรขุนเพื่อจำหน่าย
ไก่	6,912	515	90.99	13.42	12.21	เลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือนและนำไปขายบางส่วน
เป็ด	960	24	4.24	40	1.70	เลี้ยงเป็นเมตชีเพื่อจำหน่าย

จากภูมิหลังของชุมชนที่กล่าวมา การส่งเสริมกิจกรรมโยทาลซึ่งที่ตำบลจึงสะดวก
และมีความเป็นไปได้หลายประการ ที่สำคัญคือ

1. น่าจะรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมโครงการได้ไม่ยากนัก เพราะในชุมชนที่ประชากร
ค่อนข้างหนาแน่น การคมนาคมสะดวก มีประชากรหญิงซึ่งน่าจะสนใจงานจักสานอันเป็นนิสัยหรือ
ความถนัดของเพศนี้เข้าร่วมโครงการมากพอที่จะดำเนินการ เปิดสอนและส่งเสริมได้

2. ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ขาดแหล่งน้ำ คังน้ำในหน้าแล้งจึงน่าจะ
มีส่วนหนึ่งว่างงาน และสนใจจะฝึกฝนทางหัตถกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริม

3. ตำบลจะตั้งพระเป็นที่รวมของส่วนราชการของอำเภอ และหลายหน่วยงานมี
นโยบายส่งเสริมสร้างงานอาชีพ เช่น พัฒนาการอำเภอ สภาตำบล การให้ตำบลจะตั้งพระ
เป็นที่ทดลองส่งเสริมหัตถกรรมโยทาลจึงน่าจะได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ มากกว่า
จะทดลองส่งเสริมในพื้นที่อื่นซึ่งห่างไกล

4. หากการส่งเสริมได้ผล การขยายโครงการออกสู่ชุมชนที่อยู่วงนอกออกไปน่าจะ
กระทำได้ง่าย

5. การส่งเสริมน่าจะเลือกสถานที่ซึ่ง เป็นอาคารหรือโรงเรียนในการดำเนินการได้
ง่าย เพราะมีหลายแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนและวัดอยู่ติดถนนใหญ่และอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลาง
ของชุมชน เช่น โรงเรียนจะตั้งพระ "วิจารณ์ศิลป์" วัดจะตั้งพระ เป็นต้น

6. หากโครงการส่งเสริมได้ผลจะเป็นการสะดวกในการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะ
การสร้างแรงบันดาลใจแก่เด็กท่องเที่ยว เพราะเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างหนึ่ง และอยู่ใกล้
วนอุทยานนกน้ำกำลัญญ์ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวแวะชมจำนวนมาก หากมีผู้แวะชมซึ่งหาผลผลิต
หัตถกรรมโยทาลถึงศูนย์ส่งเสริมฯ ก็จะเป็นความหวังให้แก่ผู้รวมโครงการและผู้ติดต่อไป

2. วัดคูขี้ (โยทาล)

โยทาลนับเป็นวัดคูขี้ที่สำคัญที่สุดในการทำหัตถกรรมโยทาล มีท่าเบ็ดต้น
ที่จะพิจารณาในที่นี้คือ หากการส่งเสริมหัตถกรรมโยทาลได้ผลและทำกันมาก โยทาลจะมี
มากพอให้ดำเนินการได้หรือไม่

ในกรณีพิจารณาเรื่องนี้ต้องดูจากปริมาณศาลโหนดที่สามารถให้เสนอโยกได้ในพื้นที่ตำบล
จะทั้งพระและตำบลใกล้เคียง

จากการสอบถามเกษตรอำเภอและนายอำเภอตงพระ ปรากฏว่าทางอำเภอยังมีได้
ทำสำมะโนประชากรศาล ผู้วิจัยจึงอาศัยผลการศึกษาของนักวิจัยอื่น ๆ กำหนดหาจำนวนศาล
ดังนี้

พ.ศ.2523 สมศักดิ์ โชคนุกูล ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการโยกย้ายจากตำบล
ของอำเภอตงพระ จังหวัดสงขลา โดยสุ่มตัวอย่างจำนวนตำบลในครอบคลุมตำบลละ 8
ครอบครัว สำหรับตำบลจะทั้งพระ ผลการศึกษาแสดงไว้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนตำบลในครอบคลุมและจำนวนตำบลที่โยกย้าย
ของตำบลจะทั้งพระ¹

ครอบครัวที่	ที่ดินในกรรมสิทธิ์ คิดเป็นไร่	จำนวนตำบล ในครอบคลุม	จำนวนตำบล ที่โยกย้าย	จำนวนตำบล เขาทำโยกย้าย
1	15	220	150	-
2	13	325	100	-
3	10	200	60	-
4	5	75	40	-
5	10	200	60	-
6	10	80	20	-
7	15	250	120	-
8	7	170	70	-

¹ สมศักดิ์ โชคนุกูล เล่มเกม หน้า 21.

จากตาราง 5 เมื่อคิดจำนวนต้นตาลต่อพื้นที่กรอมครอง 1 ไร่จะได้เฉลี่ยประมาณ 18 ต้น

ตาลโตนดจะปลูกบนคันนาตามแนวเหนือ-ใต้ กล่าวได้ว่าตาลโตนดกับนาข้าวเป็นของคู่กัน การคำนวณจำนวนต้นตาลจึงเทียบได้จากเนื้อที่นา โดยอนุโลม สำหรับตำบลจะตั้งพระมีเนื้อที่ท่านา 3,772 ไร่ จึงมีตาลโตนดประมาณ 67,896 ต้น ซึ่งจำนวนนี้จะไม่คลาดเคลื่อนมากนัก เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับที่ ดร. กียู เทรบูยด์ (Dr. Guy Trebuil) ศึกษาเมื่อปี พ.ศ.2526 (ซึ่งมีการปลูกตาลเพิ่มขึ้นส่วนหนึ่ง) ได้ประมาณไว้ว่า อำเภอสังขละบุรีมีต้นตาลโตนดประมาณ 500,000 ต้น (อำเภอสังขละบุรีมี 11 ตำบล ตำบลจะตั้งพระเป็นเขตที่มีตาลหนาแน่นมาก)

กียู เทรบูยด์ ยังได้ศึกษา วงจรตาลโตนดในรอยรอบปี ที่สังขละบุรีว่า "ตาลโตนด 404 ต้น มีอายุแตกต่างกันดังนี้ ต้นอ่อน (ยังไม่มีดอก) 39% ต้นที่กำลังให้ดอก ออกผล 52% และต้นแก่มีเพียง 9%"³ จากผลการศึกษาดังกล่าวนี้สามารถนำมาคำนวณจำนวนตาลที่สามารถให้เส้นใยได้ กล่าวคือจากการสอบถามชาวบ้านโดยทั่วไปทราบว่า ตาลที่ชาวบ้านนิยมปลูกเพื่อเอาเส้นใยจะเป็นตาลหนุ่ม มีอายุประมาณ 8-13 ปี (ตาลที่ค่อนข้างแก่ก็ให้เส้นใย แต่ไม่นิยมเพราะไม่สะดวกในการป็นขึ้นไปตัดกาบตาล) หรือสูงประมาณ 2.5-5 เมตรและส่วนใหญ่จะยังไม่ออกทรง ซึ่งตาลในวัยนี้จะมีอยู่ไม่น้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตาม ตาลในวัยนี้ก็จะให้เส้นใยได้สวยงามสมบูรณ์ทุกต้นไป มีประมาณ 1 ใน 4 เท่านั้นที่ให้เส้นใยที่มีคุณภาพ ดังนั้น ตาลที่มีอยู่ในท้องนา 100 ต้นจะให้เส้นใยที่มีคุณภาพได้ประมาณ 5 ต้นเท่านั้น เมื่อในตำบลจะตั้งพระมีตาลประมาณ 67,896 ต้น ต้นที่สามารถให้เส้นใยที่มีคุณภาพจะมีประมาณ 3,394 ต้น ต้นหนึ่งสามารถแกะเอาท่อนมาหุบเอาเส้นใยได้มีละประมาณ 3 กาย ถ้าใช้เส้นใยจากตาลทั้ง 3 กายจักสานตะกร้าหรือกระเป๋าก็จะได้ประมาณ 1 ใบเศษ ดังนั้นใน 1 ปีจึงสามารถใช้ตาลที่ตำบลจะตั้งพระสานตะกร้าหรือกระเป๋าก็ได้ถึง

² กียู เทรบูยด์ เล่มเดิม หน้า 54.
³ เรื่องเดียวกัน หน้า 56.

ประมาณ 3,500 ใบ อย่างไรก็ตาม แมตาดหนุ่มจะคอยแกลงไม่สามารถเอาเส้นใยได้ แต่
กาลอต้นก็จะเก็บโตขึ้นทดแทนและยิ่งช่วงหลังคือปี 2525-2526 นี้ได้มีการปลูกตาลเพิ่มขึ้นมาก⁴
และยิ่งมองออกไปยังตำบลอื่น ๆ โดยรอบ ซึ่งมีตาลโตเต็มมากเช่นกัน ปัญหาเรื่องตาลที่จะให้
เส้นใยสำหรับนำมาทำหัตถกรรมจึงไม่มีปัญหาแต่อย่างใด

3. ผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ คือผู้ที่ จะเข้ารับการฝึกอบรมหัตถงานหัตถกรรมใยศาลและคาด
ว่าจะยึดเอาการทำงานหัตถกรรมใยศาลเป็นอาชีพเสริม

การพิจารณาของผู้ประกอบส่วนนี้จะมองความเป็นมาในการทำงานจักสานในอดีตด้วย
เพราะหากในชุมชนมีคนที่พื้นฐานการจักสานอยู่มากก็ น่าจะทำให้สะดวกต่อการส่งเสริม ในการ
หากำตอบเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่า ผู้ที่ชาวบ้านยอมรับว่าเป็นช่างจักสานมี
2 คนคือ นายชุม จิตต์เลขา และนางโยชีน นอกจากนั้นก็ยังมีบางที่จักสานได้เล็ก ๆ น้อย ๆ
แต่มักเป็นคนสูงอายุ ส่วนคนหนุ่มสาวหรือวัยกลางคนไม่ค่อยมีพื้นฐานการจักสาน

ในเรื่องจำนวนผู้ประกอบการ ไคมองจากประชากรหญิงซึ่งคาดว่าจะทำงาน
คานนี้ได้ปี พ.ศ.2525 ตำบลจะพึงพระมีประชากรหญิงในวัยแรงงาน (15-65 ปี) 908 คน
(ดู ตารางที่ 1) ในจำนวนนี้ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์มีอาชีพทำนา แต่การทำนาสามารถ
ทำได้เพียงปีละ 1 ครั้ง เพราะไม่มีชลประทาน โดยเริ่มทำราวเดือนตุลาคมและเก็บเกี่ยว
เสร็จราวเดือนมีนาคม แต่ช่วงเวลาดังกล่าว เดือนที่ทำนาเก็บเวลาก็คือเดือนตุลาคมและ
พฤศจิกายน นอกนั้นก็เว้นว่างอยู่บ้าง ซึ่งทั้งนี้ช่วงเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม เป็นช่วง
เวลาที่ทำน้ำตาลโตนด แต่แรงงานส่วนใหญ่ในโรงงานผู้ชาย หลังจากนั้นตั้งแต่ปลายเดือน
พฤษภาคมจนถึงเดือนกันยายน ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะว่างงาน มีผู้หญิงบางส่วนซึ่งอยู่ริมถนน
หลวงจะรับจ้างปอกกุง มีรายได้เฉลี่ยประมาณวันละ 20-30 บาท ส่วนการอพยพแรงงานหญิง
ไปทำงานในที่อื่นเกือบไม่มีเลย

⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 59.

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ จึงเห็นได้ว่า หากจะส่งเสริมทัศนคติที่ยศที่พระนางจะมีผู้ประกอบกรไวยางขวางมากพอสมควร แต่บางขวางจะขาดคอนหรือหยุดระงักโดยสิ้นเชิง คือ ขวางกุกุทำนา (ก.ก.-มี.ก.) และมีเวลาสำหรับจะทำทัศนคติโดยบาง แต่ไม่เต็มทีคือขวาง กุกุทำนาศาลโตนค (ม.ก.-พ.ก.)

4. การดำเนินการในการทดลองส่งเสริม

สถาบันทักษิณคดีศึกษา เป็นหน่วยงานแรกที่คำริจะส่งเสริมให้ทัศนคติที่ยศที่พระนางขึ้นกันได้พิจารณาภูมิหลังของชุมชนตำบลจะตั้งพระ เห็นว่าเหมาะสมจึงได้เลือกเอาเป็นแหล่งทดลอง โดยเปิดสอนขึ้นที่โรงเรียนจะตั้งพระ "วิจารณ์ที่ลคณ" อยู่ทางปากกระวันออกของถนนหลวง ภายในเขตสุขาภิบาล อาคารที่ดำเนินการเป็นอาคารวางแปลน มีได้ใช้ประโยชน์ การดำเนินการเริ่มขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2526 โดยสถาบันมอบหมายให้ข้าราชการรับผิดชอบโครงการ 2 คน ผู้รับผิดชอบโครงการได้ประสานงานกับนายชุม จิตต์เลขา ข้าราชการบำนาญ อดีตครูใหญ่และครูสอนวิชาศิลปะ (โดยเฉพาะการจักสาน) มีภูมิลำเนาอยู่ใกล้กับอาคารที่จักสานกรรม เป็นผู้ประสานงานกับชาวบ้าน หากลุ่มผู้สนใจเข้าอบรมได้ในระยะแรก 36 คน เป็นชาย 1 คน นอกนั้นเป็นหญิงอยู่ในวัย 30-45 ปีเป็นส่วนใหญ่

การสอนจักไหมขึ้นในวันจันทร์ถึงศุกร์ ตั้งแต่เวลา 9.00-15.00 น. โดยกำหนดเวลาฝึกอบรมระยะต้น 3 เดือน หลักสูตรเนนการจักสานเบื้องต้น คือให้สามารถสานขึ้นรูปได้ ผู้สอนเป็นครูสอนจักสานในเรือนจำกลางสงขลา การเดินทางไปยังงานพาหนะของสถาบันบางและไรรพระจำทางบาง

การเปิดสอนจักสานโยศาล นอกจากฝ่ายสถาบันจะได้ประสานงานกับโรงเรียน ผู้ประสานงานและเรือนจำกลางสงขลาแล้ว ยังประสานงานกับทางอำเภอตั้งพระ ซึ่งทางอำเภอได้มอบหมายให้พนักงานตำบลจะตั้งพระเป็นบุคลากรสมทบ คอยประสานงานกับชาวบ้าน และให้แนวทางบางประการ

การฝึกกรรมโดยครูจากเรือนจำกลางจังหวัดสงขลา ทำในลักษณะแนะนำหลักการโดยเดินทางไปสอน 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง ส่วนการฝึกปฏิบัติได้มอบหมายให้นายชุม จิตต์เลขา เป็นผู้ดูแล ในการเดินทางไปสอนของวิทยากรจากเรือนจำกลางสงขลา มีอุปสรรค

หลายอย่างในที่สุดดำเนินการได้ไม่กี่ครั้งก็ต้องเลิกไป นายรุม จิตต์เสชาจึงชวนเพื่อนและมี
นายสุทิน เพชรประจักษ์ ชาวบ้านตำบลกระดังงา ซึ่งมีความสามารถในการจักสานอู๋บางมา
ช่วยสอนอีกคนหนึ่งจนตลอดปีงบประมาณ 2526 แต่จำนวนผู้เรียนได้ลดลงเรื่อย ๆ จนเหลือใน
ช่วงสุดท้ายเพียง 6 คน และย้ายสถานที่เรียนมาเรียนที่บ้านนายรุม จิตต์เสชา

การเตรียมเส้นใยและวิธีจักสานใยตาล

จากการทดลองสอนจักสานใยตาล แม้ผู้เรียนจะเหลือน้อยมากในตอนจะด้นมี
งบประมาณ แต่โครงการนี้ก็ไดพบแนวทางหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการจักสาน
ซึ่งเริ่มต้นจากลองฝึกลองดูในหลาย ๆ เรื่อง จนพบวิธีการที่ดีกว่าขึ้นเรื่อย ๆ อันจะเป็น
แนวทางสำหรับการพัฒนาโครงการในโอกาสต่อไป

จากการทดลองสอนจักสานใยตาล มีประเด็นสำคัญที่ควรกล่าวถึง 2 ประเด็นคือ

- 1) การคัดเลือกตาลและตัดกาบเพื่อเอาเส้นใย
- 2) การทุบกาบตาลเอาเส้นใย
- 3) การเตรียมเส้นใย
- 4) การจักสานและรูปแบบงานหัตถกรรม
- 5) ผลผลิตจาก

โครงการ

1. การคัดเลือกตาลและตัดกาบเพื่อเอาเส้นใย

ใยตาลได้จาก "กาบตาล" คือส่วนโคนทางที่แยกถ่างโอบติดอยู่กับลำต้น
ลักษณะนามของกาบตาลเรียกว่า "ขาไทร" เพราะแต่ละกาบที่แยกถ่างออกมีลักษณะคล้าย
ขากรรไกร กาบตาลนั้นถ้านำไปทุบจะได้เส้นใยใช้จักสานได้ แต่ตาลที่จะให้เส้นใยที่มี
คุณสมบัติและมีปริมาณเส้นใยมากมีเฉพาะบางต้นเท่านั้น ซึ่งมีหลักและวิธีสังเกตได้ดังนี้

1.1 ตาลที่จะให้เส้นใยจะเป็นตาลทุ่ม มีอายุประมาณ 8-13 ปีหรือสูง
ประมาณ 2.5-5 เมตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงก่อนออกวง (เพราะหลังจากออกวง
กาบจะเล็ก) ตาลที่มีอายุขนาดนั้นยังไม่สูง ตัดเอากาบโตง่ายและกาบจะใหญ่ เพราะ
ธรรมชาติของตาล "โคนท่อนอบใหญ่วัดโคไประมาณ 1 เมตร รูปทรงเหมือนฝ่ามือรีวยไปจน
ความสูงประมาณ 4 เมตร ก็จะเริ่มเรียวลงวัดรอบโคไประมาณ 40 เซนติเมตร"¹ เมื่อ
รอบต้นใหญ่ ในช่วงนี้กาบก็จะใหญ่ด้วย ใยจึงมีมาก

¹ ก๊วย เทรบยุล เล่มเดิม หน้าภาคผนวก 3.

1.2 ต้นที่มีความสมบูรณ์เต็มที่ ซึ่งสังเกตได้จากความอวบอ้วนของลำต้น และส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะส่วนกาบต้องอวบใหญ่และยาว

1.3 ต้นที่เป็นศาลีให้เส้นใย ศาลบางต้นแม้จะสมบูรณ์ตามลักษณะข้างต้น แต่เมื่อทุบกาบจะพบว่ามีเส้นใยน้อย ควรทำเครื่องหมายหรือจำไว้ ไม่ต้องตัดให้เปลือกแรงงานและเสียเวลาอีกในภายหลัง แต่คนใดให้เส้นใยมาก ต้นนั้นทุกกาบจะให้เส้นใยมากด้วยการทำเครื่องหมายไว้จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ศาลีให้เส้นใยมากจะมีลักษณะเด่นพิเศษ คือ โคนโตมาก กาบอวบโต เรียกว่า "โหนดกาบ"

ศาลต้นหนึ่ง ๆ จะสามารถตัดกาบได้ประมาณ 3 กาบต่อปี วิธีตัดจะมีค้ำหรือพราสับพันตั้งแต่โคนกาบที่โอบติดกับลำต้น ชาวบ้านเรียกว่า "เหาะกาบ" ส่วนปลายตัดให้ยาวออกมาประมาณ 2-3 ฟุต

2. การทุบกาบศาลเอาเส้นใย

เมื่อตัดกาบศาลมาแล้วจะแช่น้ำไว้ 3-5 คืนเพื่อให้กาบศาลพองตัว จากนั้นนำมาทุบ อุปกรณ์ที่ทุบประกอบด้วยไม้ทอนขนาดโต ผิวเรียบหรือโค้ง 1 อันสำหรับรองทุบ และไม้ทุบซึ่ง เป็นไม้กลมขนาดพอเหมาะมือ 1 อัน

วิธีทุบ จะต้องทุบตามแนวยาวของกาบศาล ไม้ทุบในลักษณะตัดขวาง จะทำให้เส้นใยหักโค่น ต้องทุบจากโคนกาบไปหาส่วนปลาย เพราะจะทำให้กาบศาลแตกย่อย ออกร่างกว่าทุบจากปลายมาสู่โคนกาบ และต้องทุบส่วนหลังกาบก่อน (หลังกาบคือด้านที่โค้งขึ้น) โดยทุบแรง ๆ จนกาบเริ่มฉ่ำ แล้วทุบด้านหน้าสลับกัน เมื่อกาบเริ่มฉ่ำจะต้องเบาแรงลง ลอกผิวกาบออกแล้วทิ้งเส้นใยออกที่ละเส้น

3. การเตรียมเส้นใย

เมื่อลอกเส้นใยออกแล้ว เดิมถ้าเป็นใยแก่ ชาวบ้านจะนำไปคลึงให้ใสแตก แล้วชูกชูกออก ถ้าเป็นใยค่อนข้างอ่อน (ชาวบ้านเรียกว่า "ขนาดดีเหมา") จะใช้กระดานชูกชูกออก ตากแดดให้แห้งแล้วนำไปไซ้ประโยชน์ แต่จากการเตรียมใยศาลตามโครงการที่ทดลองนี้ เมื่อลอกได้ใยศาลแล้วจะนำเส้นใยไปตากแดดเลย พอแห้งผาก ๆ ก็นำมาชูกชูกออก วิธีชูกชูกแรก ๆ ไซ้พราบาง มีดโกนบางและใบมีดบาง พบว่าเมื่อชูกชูกไป

4.2 การจักสานในตำแหน่งที่รูปทรงเป็นมุมหักโค้ง เส้นใยจะหัก วิธีแก้
ของชาวบ้านก็คือจะใช้น้ำประพรมให้ตอขนอ่อนตัวอยู่เสมอ

5. ผลผลิตจากโครงการทดลอง

จากการทดลองสอนจักสานใบตาลในช่วงสั้น ๆ ปรากฏว่า ผู้เรียนเล็ก
เรียนเกือบทั้งหมด คงเหลืออยู่ในช่วงสุดท้ายเพียง 6 คน ในจำนวนนี้มีผู้ผลิตผลงาน
ออกมาเป็นชิ้นที่พอจะใช้งานได้ 5 คน และสามารถจำหน่ายได้ถึง 6 ใบ 1 คน คือ
นางนันทา รัตนอุไร บ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 5 ตำบลจะหึงพระ ทำกระเป๋าได้ 10 ใบ
โดยจำหน่ายใบละ 60 บาท และใช้เวลาทำใบละประมาณ 3 วัน

ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการ

จากการสังเกต การสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการทุกฝ่าย พบปัญหาและความต้องการดังนี้

1. ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน

1.1 ปัญหาเรื่องการหาใบศาล ปัญหานี้สืบเนื่องมาจากผู้เรียนเป็นหญิง การตัดกบตาจากตนจึงทำได้ลำบาก เพราะตอปีนสูง 3-5 เมตรและกบตาที่เกาะติดกับลำต้นมีความเหนียวแข็ง ตอไข่ม้วนจึงจะตัดหรือ "เทาะ" กบตาได้ อนึ่ง ในช่วงฤดูหนาว ผู้ที่ต้องการจะทำหัตถกรรมคาดควางเอาใบศาลได้ยากเช่นกัน เพราะการตัดกบตา กบและหางศาลจะตกลงในนา ทำให้ชาวเสียหายและในฤดูฝนคนตาเบียดไม่สะดวกในการปีนขึ้นไปตัดกบตา

อย่างไรก็ตาม บางส่วนของปัญหานี้ผู้เรียนเชื่อว่า ถ้าการเรียนได้ผลคือทำได้และจำหน่ายได้ การหาเส้นใยคงมีผู้ช่วยเหลือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามี

1.2 ปัญหาในการเรียน ผู้เรียนรู้สึกว่าการสอนของวิทยากรจากเรือนจำกลางสงขลายากเกินไป คือรู้สึกคล้าย ๆ กับว่า สอนให้คนที่จักสานเป็นอยู่แล้วได้รับความรู้ เทคนิคและศิลปะใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น สอนการจักสานลายลูกแก้ว เป็นต้น อนึ่ง วิทยากรทิ้งช่วงการสอนห่างเกินไป คือ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง ทำให้ผู้เรียนขาดความหวัง บางส่วนซึ่งมีปัญหากการหาใบศาลอยู่แล้ว จึงเลิกเรียนไปเฉย ๆ

1.3 ปัญหาเรื่องความคาดหวังในด้านการตลาด ผู้เรียนที่เหลืออยู่ 6 คนสุดท้าย แม้จะยังไม่สามารถสร้างงานให้เห็นผลถึงขั้นจะออกสู่ตลาดได้ แต่คาดหวังว่าตนเองจะพัฒนาฝีมือจนจำหน่ายได้ในที่สุด และเมื่อถึงจุดนั้น ก็จะให้หาทางจำหน่ายเองก็คงไม่สามารถจะทำได้ แต่ก็หวังว่าสถาบันทักษิณคดีศึกษาจะช่วยเหลือในเรื่องนี้

2. ปัญหาและความต้องการของผู้สอน

2.1 ปัญหาและความต้องการของวิทยากรจากเรือนจำกลางสงขลา : ปัญหาที่สำคัญคือ มีเวลาที่จะอุทิศให้กับการสอนน้อยมาก การสอนจึงทำได้เฉพาะให้หลักการ โดยหวังว่าวิทยากรท้องถิ่นจะเป็นผู้ช่วยจะช่วยเหลือในภาคปฏิบัติ และมีปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งมาจากบางภาคบาง ทำให้การเรียนรู้ไม่ประติดประต่อกัน

2.2 ปัญหาและความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น : ปัญหาที่สำคัญคือ ผู้สอนเองมีประสบการณ์น้อยมาก, ไม่มีรูปแบบที่จะให้ผู้เรียนได้ฝึก, สิ่งที่ต้องการคืออยากได้รูปแบบงานหัตถกรรมที่ฝึกผู้เรียนได้ไม่ยาก และอยากจะได้งานจักสานจากชุมชนที่ทำงานเช่นนี้โดยตลอด

สำหรับความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น สถาบันได้ตอบสนองโดยนำทั้งผู้สอนและผู้เรียนไปปฏิบัติงานหัตถกรรมย่านลิพៅที่บ้านหมอน อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

3. ปัญหาและความต้องการของผู้ประสานงาน

3.1 ปัญหาของผู้ประสานงานฝ่ายสถาบัน : มีปัญหาเรื่องการหาวิทยากร เพราะวิทยากรเป็นข้าราชการ มีภาระงานประจำ, แหล่งชุมชนที่ทดลองฝึกอยู่ไกลจากสถาบัน ต้องข้ามเขตรัฐบาล บางครั้งเสียเวลาและไม่สามารถดูแลอย่างใกล้ชิดได้ ภาระงานจึงฝากไว้กับวิทยากรท้องถิ่น (ผู้ประสานงานท้องถิ่น) ให้ช่วยดูแล, ไม่เคยมีประสบการณ์ปฏิบัติงานลักษณะนี้

3.2 ปัญหาผู้ประสานงานท้องถิ่น : ปัญหาสำคัญคือ การนัดแนะกับชาวบ้าน (ผู้เรียน) แล้วไม่ค่อยติดตามนัด จึงเสียเวลาและดำเนินงานไม่ได้ตามที่คาดหมาย, เมื่อมีปัญหาใด ๆ ไม่สามารถประสานงานกับผู้ประสานงานฝ่ายสถาบันได้ทั้งหมดที่ เนื่องจาก การติดต่อกันไม่สะดวก

3.3 ปัญหาและความต้องการของผู้ประสานงานฝ่ายอำเภอสติงพระ (พัฒนากร) : ปัญหาสำคัญคือ ไม่ทราบว่าพัฒนากรจะเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมอย่างไร เนื่องจากผู้ประสานงานฝ่ายสถาบันมิได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอะไรให้ เพียงแต่ขอความร่วมมือเฉย ๆ

สรุป วิทยานิพนธ์และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อศึกษา ความเป็นไปได้ที่จะส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีที่มีต่อการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน การศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตเป็นหลัก วัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร

1. องค์ประกอบและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

จากการศึกษาพบว่า

1.1 คำว่าทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน หมายถึงทัศนคติที่ดีที่มีต่ออาชีพการงานของตนเอง เป็นศูนย์กลางของทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน มีความสะดวกในการดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยสามารถปฏิบัติงานได้ตามเวลาที่กำหนด และเกิดความรู้สึกพอใจในการทำงาน เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.2 คำว่าทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน หมายถึงทัศนคติที่ดีที่มีต่ออาชีพการงานของตนเอง เป็นศูนย์กลางของทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน มีความสะดวกในการดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยสามารถปฏิบัติงานได้ตามเวลาที่กำหนด และเกิดความรู้สึกพอใจในการทำงาน เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.3 ที่ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน หมายถึงทัศนคติที่ดีที่มีต่ออาชีพการงานของตนเอง เป็นศูนย์กลางของทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงาน มีความสะดวกในการดำเนินการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยสามารถปฏิบัติงานได้ตามเวลาที่กำหนด และเกิดความรู้สึกพอใจในการทำงาน เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.4 จากการทดลองส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความแข็งแรง ทนทาน สวย (เพราะมีสีของเส้นใยในตัว) และมีน้ำหนักเบาในเรื่องการหักเปราะของใย

จากผลดังกล่าวจึงพบว่า ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีความเป็นไปได้สูงในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร และหากจะเตรียมการเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการงานของนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร

หัตถกรรมใยตาลระยะยาว ควรจะมีหน่วยงานด้านการเกษตรค้ำพัญญู "โหนดกาม" และ
ผสมพันธุ์ให้ได้โหนดกามที่ให้เส้นใยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คือใยตาลเหนียว ไม่เปราะ
มีเส้นใยมาก มีสีสวย ให้ใยเร็วและยาวนาน และควรส่งเสริมให้ปลูกโหนดกามเป็นเฉพาะ
ที่ ที่ไม่ควรปลูกไม่ควรเป็นทุ่งนา เพราะสามารถตัดได้ทุกฤดูกาล

2. การเตรียมเส้นใยและวิธีการจักสาน

ใยตาลได้จากเส้นใยจากก้านตาลแห้งที่มีความสมบูรณ์ ใยจะยาวประมาณ
1.5 ฟุต วิธีเอาเส้นใยใช้วิธีทุบ ลอกใยแล้วชูดชุยออก ใยแต่ละก้านจะมี 3 สีคือ ดำ
น้ำตาลและขาว การจักสานที่ทำในโครงการของสถาบันมีตะกร้าและกระเป่า โดยสานตาม
โครง ปัญหาที่พบคือผู้สานมักมีชิ้นงานจักสานมีรูปทรงตามที่ต้องการได้ไม่ทุกประการ และ
เกิดการหักของเส้นใย งานที่ผลิตที่จำหน่ายได้แลวราคา 60 บาทต่อใบ ใช้เวลาจักสาน
3 วัน

จากการสังเกตในเรื่องนี้ผู้ศึกษามีความเห็นดังนี้

- การสอนและการฝึกทำหัตถกรรมใยตาลยังไม่ค่อยมีขั้นตอนกล่าวคือ
น่าจะเริ่มจากการเตรียมเส้นใยที่มีคุณภาพ แล้วจึงฝึกสานจากรูปแบบที่ง่ายที่สุดก่อน แล้ว
จึงค่อยสอนเทคนิคที่ยาก เป็นงานศิลปะหัตถกรรมที่สูงขึ้น
- การเตรียมเส้นใยเท่าที่สังเกต ผู้เรียนมิได้เตรียมให้เสร็จเรียบร้อย
พอเพียงที่จะใช้สานงานชิ้นหนึ่ง ๆ แต่เตรียมไปสานไป ทำให้ได้เส้นใยมีขนาด สีไม่เสมอ
เหมือนกัน
- ปัญหาเรื่องเส้นใยเปราะหักที่พบบ่อย ๆ น่าจะแก้โดยการทำให้เส้นแตก
แบน เท่าที่ทำอยู่คงจะมีลักษณะกลม ถ้าจะให้แบนก็ชูด จากการสังเกตชาวบ้านหมน
ทำบลทาเรือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ทำหัตถกรรมใยตาล ชาวบ้านจะเอา
ใยตาลมาบิดให้ตอกแตก แล้วชูดใส่จากเส้นใยออก จะได้เส้นใยแบนก็มีคล้ายยานลิเทา
และน่าจะหาทางส่งเสริมให้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมทดลองหาวิธีการทางวิทยาศาสตร์
ทำให้เส้นใยไม่เปราะหัก และมีคุณภาพทนนาน

- ส่วนวิธีจักสานที่พบปัญหาทางานหัตถกรรมออกมาเบี้ยว โย้ น่าจะทดลองใช้ "เบ้า" เป็นโครงเครื่องจักสานอย่างที่มีโย้กันในการจักสานย่านลิเภา
- จากผลงานจักสานของผู้เรียนบางคนที่น่าพอใจ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่างานหัตถกรรมโย้ตาลสามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้แน่นอน และถ้ามีขอพัฒนาโคมาตรฐานราคาของผลิตภัณฑ์อาจสูงขึ้นถึงระดับเดียวกับผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา เช่น กระจ่างมีราคา 200-250 บาท ทำอย่างประณีตใช้เวลา 3-4 วัน ก็จะสามารถมีรายได้เลี้ยงตัวได้ เพราะต้นทุนต่ำมาก และยังสามารถจะทำให้ต้นทุนต่ำลงได้อีก และผลิออกมาโดยใช้เวลาให้น้อยที่สุด โดยแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ขึ้นส่วนแต่ละชิ้น แลวนำมาประกอบกัน อย่างการทำหัตถกรรมย่านลิเภา

3. ปัญหาและความต้องการในการดำเนินการ

ปัญหาของผู้เรียนอยู่ที่การหาโย้ตาลลำบาก ผู้สอนสอนยากเกินไป ขาดความใกล้ชิดกับผู้เรียน ไม่แน่ใจว่าเมื่อทำเป็นแล้วจะขายที่ไหน อย่างไร

ปัญหาของผู้สอนอยู่ที่ไม่มีเวลาเพียงพอ ผู้เรียนมาเรียนไม่สม่ำเสมอ จึงสอนไม่ประติดประต่อ ผู้สอนที่เป็นวิทยากรท้องถิ่นยังมีประสบการณ์น้อย

ปัญหาของผู้ประสานงาน อยู่ที่หาวิทยากรไคยาก อยู่ไกลแหล่งฝึก ประสานงานกับผู้ประสานงานท้องถิ่นไคยาก และแบ่งหน้าที่กันระหว่างผู้ประสานงานไม่ชัดเจน

ปัญหาโดยสรุปนี้จะเห็นว่า ในเรื่องผู้สอนเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นหลักของโครงการ การนำเอาวิทยากรจากเรือนจำกลางสงขลาไปเป็นผู้สอน ย่อมเหมาะสมในแง่ความรู้ ประสบการณ์ แต่ก็เป็นประสบการณ์ที่อาจใช้วิธีการเฉพาะกับสิ่งแวดล้อมเรือนจำเท่านั้น หากจะดำเนินโครงการต่อไป น่าจะได้พิจารณาคุณสมบัติของวิทยากรใหม่าก นอกจากมีความรู้ ความเข้าใจและมีฝีมือในทางจักสานแล้ว ควรจะสามารถอยู่กับชาวบ้านไคตลอดในช่วงต้นของการฝึก อนึ่ง เนื่องจากคุณสมบัติของโย้ตาลคล้ายกับย่านลิเภา จึงน่าจะไคติดต่อครูที่สอนหัตถกรรมย่านลิเภาให้มาเป็นครูสอนวางรากฐานให้

ส่วนผู้ประสานงานต่าง ๆ ถ้าแบ่งงานกันให้ชัดเจน น่าจะทำให้งานดำเนินไปได้
สะดวกกว่าที่ผ่านมามาก โดยเฉพาะจากพัฒนากรตำบลซึ่งใกล้ชิดชาวบ้านตามสมควร

ในระยะยาว ถ้าโครงการส่งเสริมหัตถกรรมใบตาลมีผลผลิตออกสู่ตลาด เพื่อ
ให้ชาวบ้านมีความหวังว่า ผลิตผลจะจำหน่ายได้ในราคาที่เหมาะสม น่าจะต้องมีการจัด
การในรูปแบบหนึ่งที่สามารถตัดพ่อค้าคนกลางออกไปได้ แนวทางที่น่าจะเป็นไปได้คือ
การรวมกลุ่มของผู้ผลิต หากกลุ่มเติบโตมากขึ้นก็ยกย่องพัฒนาเป็นสหกรณ์ได้

อนึ่ง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมใบตาลมีรูปแบบที่หลากหลายออกไปให้ประโยชน์
ได้หลายรูปแบบและใช้ในวงกว้าง ฝ่ายประสานงานของหน่วยงานที่ส่งเสริมควรจะได้รวบรวม
งานหัตถกรรมที่คาดว่าใช้จักสานด้วยใบตาลได้ให้ได้รูปแบบมากที่สุด เพื่อเลือกใช้
ส่งเสริมต่อไป

บรรณานุกรม

ก๊วย เทรบูยด์ (สมยศ พุ่มหว่า และอิงอร เทรบูยด์ แปล) ระบบการปรับปรุงที่ดิน
เพื่อการเกษตรและวิวัฒนาการในช่วงเวลาที่เพิ่งลงมาของสืงพระ คณะทรัพยากร
ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2526.

สมศักดิ์ ไชยกุล การศึกษาการไขประโยชน์จากตนตาลของอำเภอสืงพระ จังหวัดสงขลา
สถาบันทักษิณคดีศึกษา 2523.

สำนักงานเกษตรอำเภอสืงพระ แบบสำรวจข้อมูลประจำตำบลจะหิงพระ ปี 2525

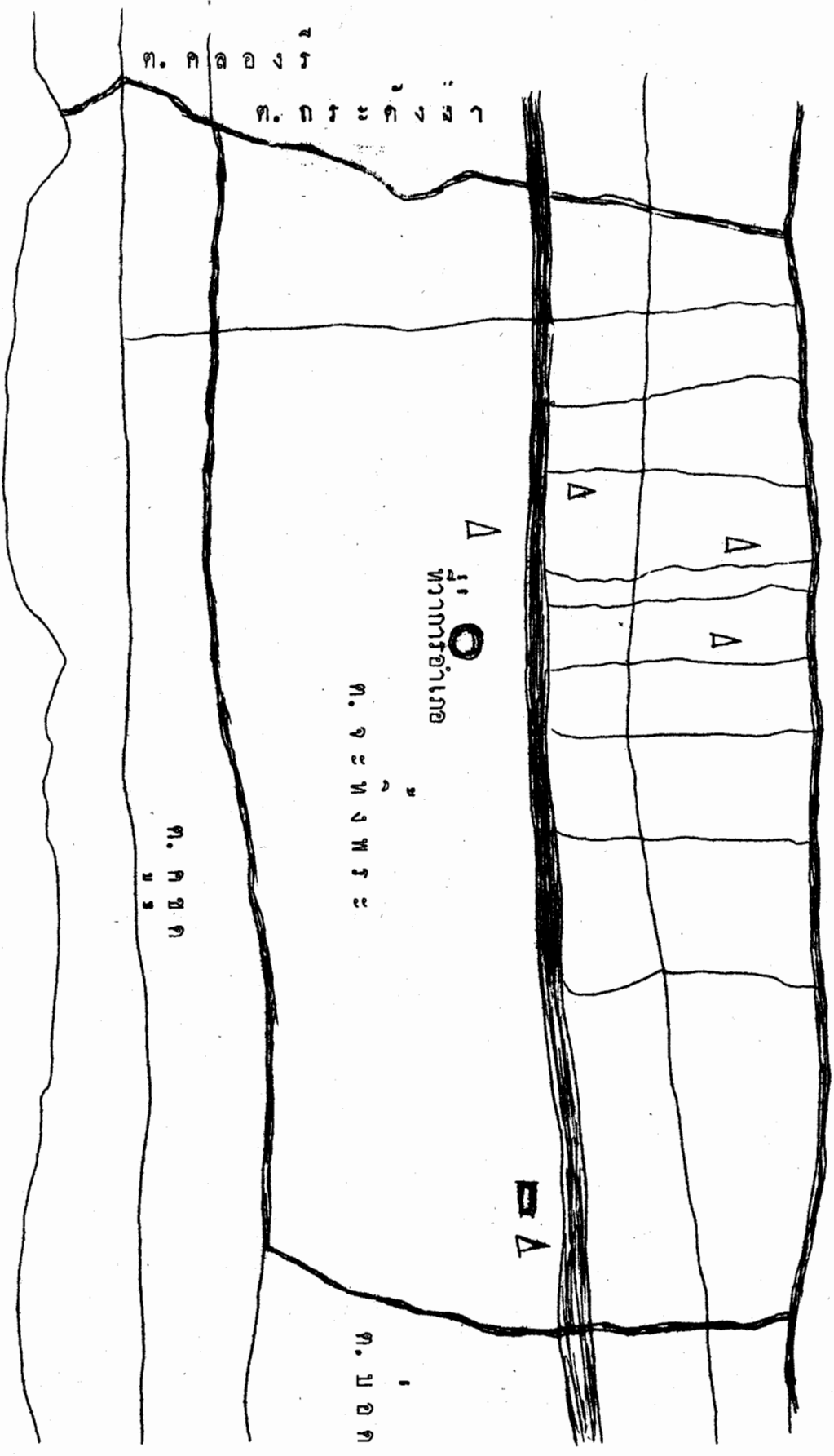
สำนักงานเกษตรอำเภอสืงพระ 2525.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาเพื่อเตรียมการส่งเสริมการจักสานด้วยใยตาลที่ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมหัตถกรรมใยตาลที่ตำบลจะทิ้งพระ ศึกษาวิธีการจักสาน ตลอดจนปัญหาและความต้องการในการดำเนินโครงการทดลอง ผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาองค์ประกอบเกี่ยวกับภูมิหลังของชุมชนที่เกิดกุดต่อการส่งเสริมหัตถกรรมใยตาล วัตถุประสงค์ ผู้ประกอบการและผลจากการทดลองส่งเสริมแล้ว ตำบลจะทิ้งพระมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งส่งเสริม จากการทดลองจักสานก็พบว่า วิธีการเป็นทำนองเดียวกันกับการจักสานย่านลิเภา แม้จะมีปัญหาบ้างแต่ก็มีแนวทางที่จะแก้ไขได้ ส่วนผลการศึกษา ปัญหาและความต้องการ ปัญหาใหญ่อยู่ที่ยังขาดผู้สอนที่มีประสบการณ์และมีเวลามากพอ ผู้เรียบเรียงปัญหาเกี่ยวกับการหาใยตาล แต่หาทำงานได้จริงปัญหาการหาใยตาลไม่ใช่เรื่องสำคัญ สิ่งสำคัญคือการหาแหล่งค้า การตลาด ส่วนผู้ประกอบการยังประสานกันน้อย จึงไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเท่าที่ควร

การคำนวณ

แผนที่ตำบลจะทิ้งพระ แสดงอาณาเขตและสภาพทั่วไป

- ▨ ถนนหลวง
- ถนนภายในหมู่บ้าน
- ▬ เขตตำบล
- △ โรงเรียน

ต. คลองจร
 ต. กระจ่างฟ้า

△
 ที่ว่าการอำเภอ

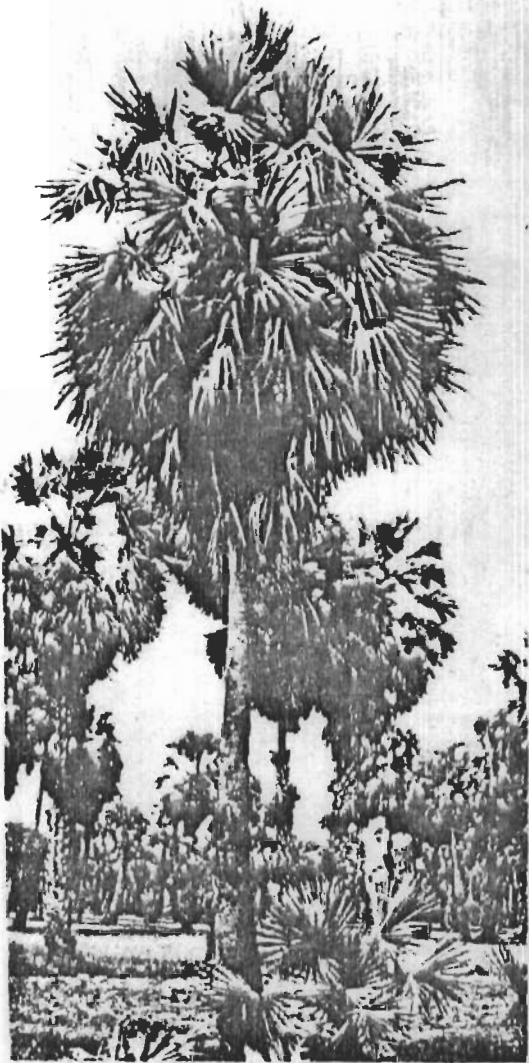
ต. จะทิ้งพระ

ต. กฤษดา

ต. บ่อควาน

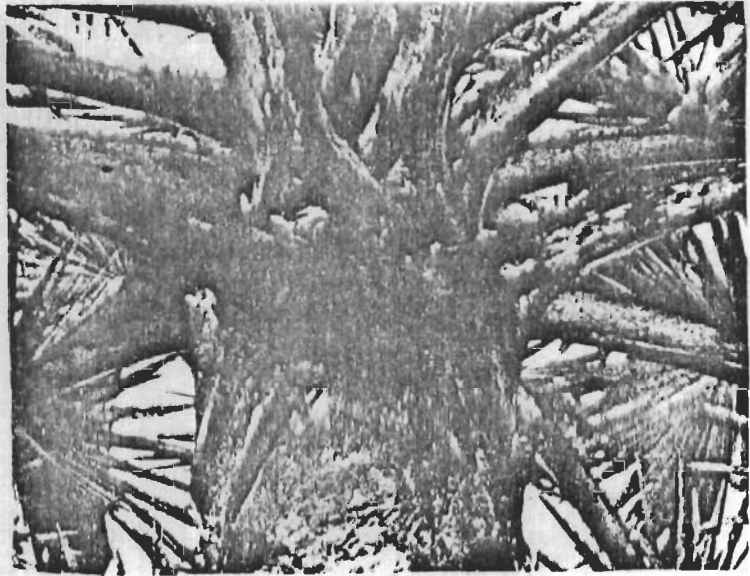
△

ตาล โคนก และ หักถกรวมใบตาล

ตาล

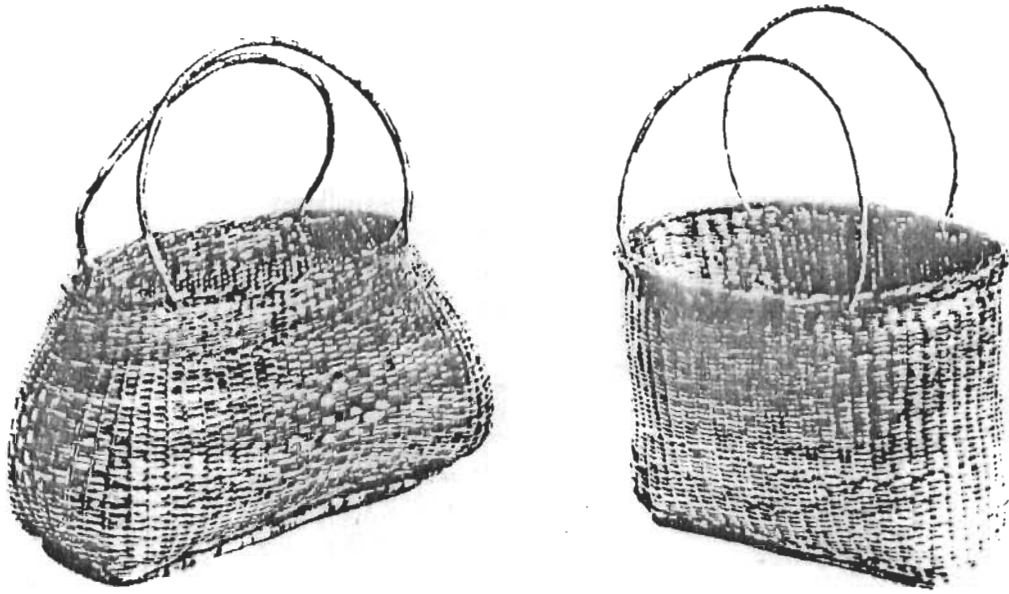
ใบตาล

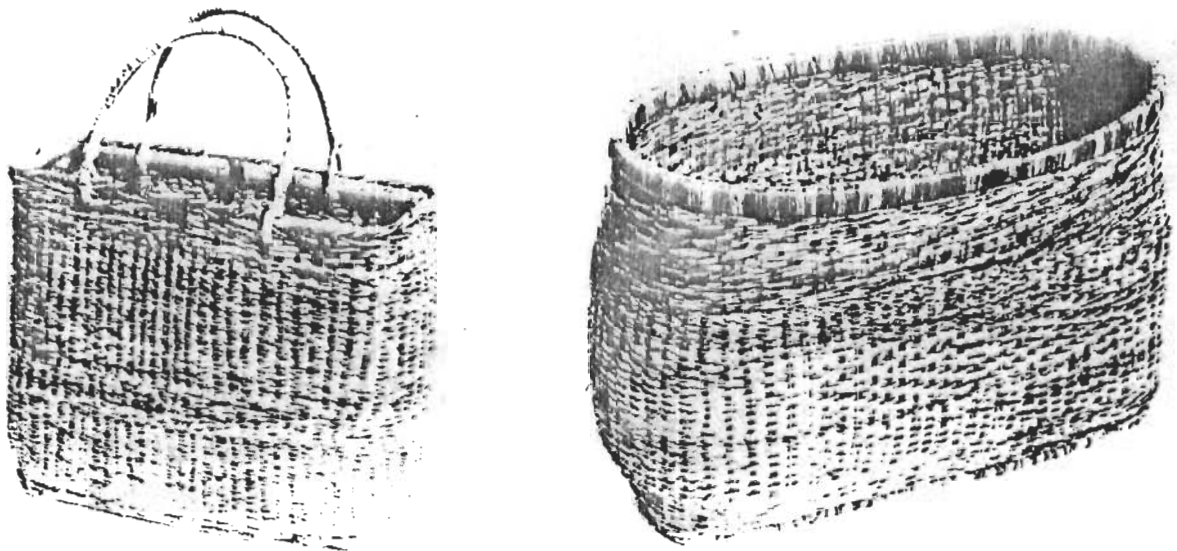
กาบตาล คือส่วนที่ให้เส้นใยใช้จักสาน

งานหัตถกรรมไทย

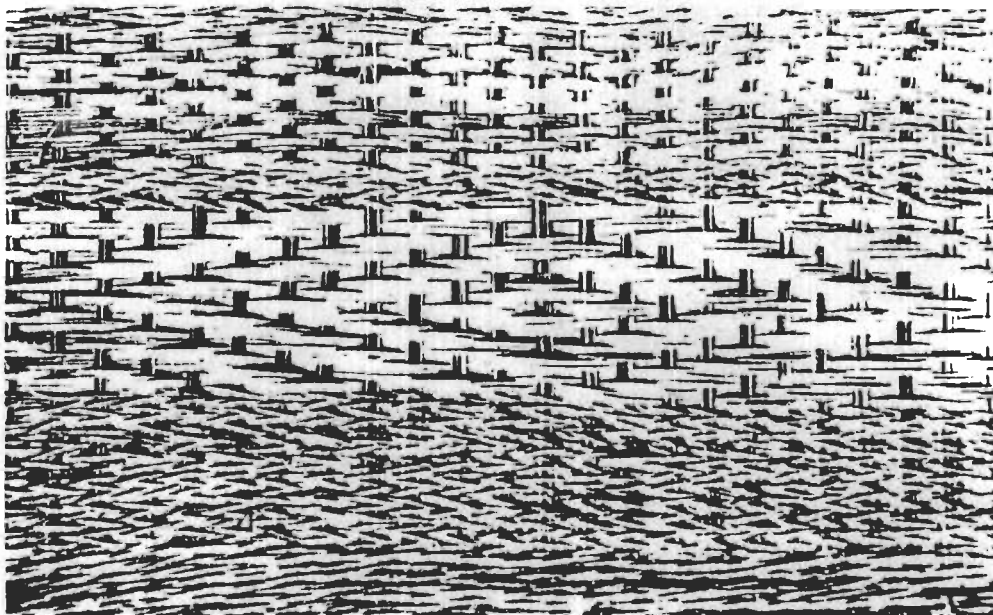
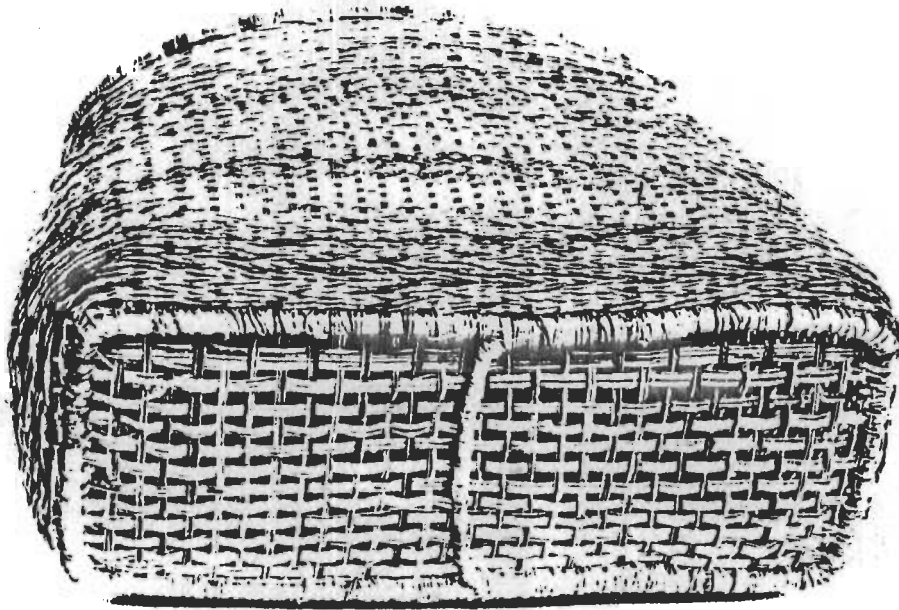

ฝีมือนางน้ำเต้า รัตนอุไร

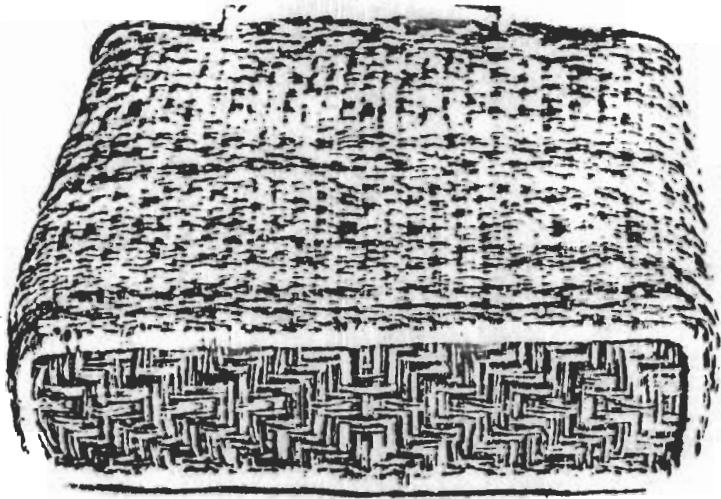

ฝีมือนายชุ่ม จิตต์เดชา

ลวดลายทอและลวดลายของเครื่องจักสาน

ลายส่วนก้น อีกแบบหนึ่ง

งานจักสานอีกแบบหนึ่ง ใ้รับแบบอย่างจากหัตถกรรมย่านลิพเอ
(ยังไม่แล้วเสร็จ)

